

«ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ»

Διαγνωστικό απόπημα στον Πύργο (Τήνου)

Δ. Ζουμπουλάκης

Η στενή σχέση μου με το άρρωστο παιδί χρονολογείται ήδη από δεκαετίες. Νεαρός ανθυπίατρος ανέβηκα τα πρώτα σκαλοπάτια της μοναδικής τότε Πανεπιστημιακής Αθηναϊκής Κλινικής. Το 'χω ξαναπεί: υπηρετούσα τη θητεία μου κάπου στην Αττική κι είχα τη δυνατότητα να παρακολουθώ τα μαθήματα και την κλινική επίσκεψη.

Η προτίμησή μου στην ειδικότητα της παιδιατρικής έγινε «εξ αποκλεισμού (ab exclusione)» -όπως συνηθίζεται να χρησιμοποιείται ο διεθνής λατινικός όρος για τη διαφορική διάγνωση των νοσημάτων. Και εξηγούμαι:

Ως ανθυπίατρος έπρεπε να εξετάσω καμιά διακοσариά -από τα διάφορα μέρη της Ελλάδας- νεοσύλλεκτους. Επρόκειτο να καταταγούν στο στράτευμα. Δεν θα αποτολμήσω να αναφερθώ λεπτομερώς στο θέαμα της σωματικής καθαριότητας που αντίκρισα. Πώς να περιγράψει κανείς τις ποικίλες οσμές και αποχρώσεις, ιδίως βεβαίως, εκείνων των εσωρούχων που καλύπτουν τα εσώτατα διακριτικά μέρη του ανθρωπίνου σώματος των νεαρών Ελλήνων; Δεν είμαι σε θέση να γνωρίζω επακριβώς τι εννοούσαν οι αρχαίοι πρόγονοί μας, όταν εξυμνούσαν το κάλλος του γυμνού νεανικού ανθρωπίνου σώματος (κατ' εξοχήν του αντρικού) «ως την κορωνίδα του θεϊκού μεγαλείου στη φύση». Αυτό που έζησα εγώ, πάντως, ήταν πέραν πάσης έστω και υποψίας τέτοιου είδους βλασφημίας.

Τότε πήρα και την οριστική απόφαση να γίνω παιδίατρος. Σκέφτηκα: όσο ρυπαρό και αποκρουστικό κι αν είναι ένα παιδί, δεν θα μπορούσε ποτέ να συγκριθεί με το θέαμα που είχε χαραχθεί βαθιά στη μνήμη μου.

Άλλωστε, η επιλογή της κάθε ειδικότητας τότε, δεν είχε τις χρονοβόρες και ...καρδιοβόρες διαδικασίες του σήμερα.

Προτού προχωρήσω στην εξιστόρηση του σημερινού θέματος, θα μου επιτρέψετε να εκφράσω ορισμένες σκέψεις που έχουν σχέση με την εξάσκηση του ιατρικού επαγγέλματος. Σύμφωνα με την πεποίθηση και τη λογική του μεγαλύτερου μέρους της κοινωνίας (και των ασθενών) -ανεξάρτητα από τις στατιστικές, τις πιθανότητες ή τις ανθρώπινες δυνατότητες- απαγορεύεται στο γιατρό, κατά την άσκηση του επαγγέλματος (λειτουργήματος;) να κάνει επικίνδυνα για τη ζωή

λάθη. Τα λάθη στο γιατρό δεν συγχωρούνται.

Δυστυχώς τέτοιο είδος «αλάνθαστου» γιατρού στην πραγματικότητα δεν υφίσταται. «Καλός» γιατρός δεν είναι εκείνος που δεν κάνει λάθη, αλλά ο γιατρός με τα λιγότερα δυνατό.

Μετά από τόσα χρόνια που ασχολούμαι με τα παιδιά και τους συνανθρώπους μου έχω καταλήξει δυστυχώς στην πικρόχολη διαπίστωση: Το ιατρικό επάγγελμα (εκτός των επιβεβαιωτικών αναγκαίων εξαιρέσεων) είναι το επάγγελμα όπου ο «επαγγελματίας» (γιατρός) εισπράττει σε μεγάλο βαθμό και την...αχαριστία. Η «σαρκαστική» διατύπωση του Johann Nestroy εξάλλου είναι σ' όλους γνωστή: Αν κάποιος βαρειά άρρωστος επιζήσει, αυτό οφείλεται στη «γερή» κράση του ή στο θέλημα του Θεού. Αν όμως πεθάνει, μοναδικός υπεύθυνος είναι ο γιατρός. Κάτι που «απολαμβάνουμε» σχεδόν καθημερινά από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Πρέπει να ομολογήσω ότι παρά τα τόσα χρόνια που ασκώ την Παιδιατρική κατατρώχομαι ανεξήγητα συχνά από ορισμένες φοβίες. «Φοβία» σύμφωνα με το λεξικό σημαίνει «παράλογος φόβος για συγκεκριμένο αντικείμενο». Για μένα για συγκεκριμένα νοσήματα. Η δική μου φοβία συνδέεται, υπό την ευρύτερη έννοια του όρου, με τα κοιλιακά άλγη του παιδιού (οξεία κοιλία). Ίσως φανεί παράλογο, όμως, ενώ φοβάμαι τη σκωληκοειδίτιδα, τον ειλεό, τη συστροφή όρχεος κ.ά., περιέργως την οξεία μικροβιακή μηνιγγίτιδα δεν τη φοβάμαι. Μου είναι -χωρίς να θεωρηθεί αυτό υπερφύσιο- περισσότερο γνώριμη.

Το καλοκαίρι συνηθίζω να κάνω διακοπές σε κάποιο ελληνικό νησί-ό,τι ωραιότερο έχει αυτή η χώρα. Μια άλλη συνήθεια (οι δικοί μου τη θεωρούν «κακή») είναι να επισκέπτομαι τα Κέντρα Υγείας, τα Αγροτικά Ιατρεία και το Νοσοκομείο του νησιού. Δεν φεύγω πάντα ενθουσιασμένος, όμως αυτό δεν είναι θέμα του παρόντος. Έτσι πριν από μερικά χρόνια αποφασίσαμε να επισκεφθούμε την Τήνο. Το νησί όπου κι εγώ γεννήθηκα. Συγκεκριμένα γεννήθηκα σ' ένα χωριό της Τήνου που θεωρείται από τα ωραιότερα των Κυκλαδων, τον Πύργο.

Στον Πύργο επιβιώνει η μαρμαρογλυπτική, λειτουργεί δε παράλληλα και Σχολή Καλών Τεχνών.

Για να προσθέσω μάλιστα και μερικά ιστορικά στοιχεία: η Τήνος στους αρχαίους χρόνους ονομαζόταν Υδρούσα (για τα πολλά νερά της) και Οφιούσα (για τα πολλά -κυρίως οχιές- φίδια της). Προστάτης του νησιού ήταν ο Ποσειδώνας. Λατρευόταν και ως ονομαστός γιατρός. Αρχαιολογικά ευρήματα του ναού του Ποσειδώνα ανακάλυψαν Βέλγοι αρχαιολόγοι, μερικά χιλιόμετρα έξω από την πρωτεύουσα

(Χώρα), στην τοποθεσία Κιονία. Η Τήνος κατοικήθηκε κατ' αρχάς από πελασγικές φυλές. Μετά την άλωση της Τροίας έγινε αποικία των Ιώνων. Ακολουθούν οι Ρωμαίοι (2ος αιώνας π.χ.) οι Ενετοί (γι' αυτό κι ένα μέρος του τηνιακού πληθυσμού ακολουθεί το καθολικό δόγμα) και οι Τούρκοι (1715). Τον Απρίλιο του 1821, η Τήνος απελευθερώθηκε από τον Τουρκικό ζυγό. Τα χρόνια της νεότερης ιστορίας της Τήνου (τορπιλισμός του καταδρομικού Έλλη (1940), γερμανοϊταλική κατοχή, κ.ά.) είναι γνωστά.

Παρ' όλο που ο σημαντικότερος σταθμός στη νεότερη ιστορία της Τήνου υπήρξε η ανεύρεση της Εικόνας της Ευαγγελιστρίας, η Τήνος είναι και η πατρίδα πολλών μεγάλων καλλιτεχνών. Ονόματα όπως Ν. Γύζης, ο Ν. Λύτρας, ο Γ. Χαλεπάς κ.ά. ήσαν Τήνιοι.

Εύλογα τίθεται λοιπόν το ερώτημα: γιατί γεννήθηκαν σ' ένα τόσο μικρό τόπο, σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο τόσοι πολλοί και με παγκόσμια απήχηση καλλιτέχνες;

Ο συγγραφέας Λ. Καιροφύλλας και ο καθηγητής Θεολογίας Ν. Λούβαρης, που ασχολήθηκαν με το θέμα, δεν μπόρεσαν να δώσουν πειστική ερμηνεία. Είχα την τύχη να γνωρίσω τον Καθηγητή Λούβαρη (σε μεγάλη ηλικία), στα μεταπολεμικά χρόνια.

Εδώ θα ήθελα να ανοίξω μία παρένθεση: Από διηγήσεις του οικογενειακού περιβάλλοντος, στις οποίες σχεδόν πάντα υπάρχει η σχετική υπερβολή και η συναισθηματική φόρτιση, πληροφορήθηκα ότι γεννήθηκα στον Πύργο μεν, «κυανωτικός» δε (κυανή ασφυξία). Επειδή, όμως, ήμουν το χιλιοστό παιδί που η μαία του χωριού θα βοηθούσε στη γέννα, απαιτούσε να μην κληθεί ο γιατρός της περιοχής. Ήθελε μόνη να διεκπεραιώσει την...αποστολή της! Έτσι με κρατούσε για αρκετά λεπτά ανάποδα με το κεφάλι κάτω, σύμφωνα πάντα με τις αφηγήσεις, κρεμασμένο από τα πόδια, ως ερίφιο και με ρυθμικά χτυπήματα προσπαθούσε να με «ζωντανέψει». Το κατόρθωσε; Τι κατάλοιπα έχουν παραμείνει στην ψυχή μου από παρέμβαση τέτοιας μορφής; Εγώ προσωπικά δεν είμαι σε θέση να κρίνω. Βέβαιο όμως είναι ότι μίλησα και περπάτησα...στα 4 χρόνια μου. Κανείς ως εκ τούτου δε μπορεί να απογοητεύεται. Όταν ήμουν 6 μηνών αναχώρησε η οικογένειά μου για την Αίγυπτο. Στην Αμπέτσιο Σχολή του Καϊρου γεύτηκα τα πρώτα γράμματα.

Ας συνεχίσω όμως με τα παιδικά βιώματα. Στα πολύ μικρά παιδικά μου χρόνια άκουγα τη μητέρα μου να μεταχειρίζεται συχνά τη συνθηματική φράση -όταν ήθελε να απαλλαγεί από την τυραννική παρουσία μας ή κάποιου ανεπιθύμητου προσώπου- «Τα μαρλιώτικα να πηγαίνουν». Ετοιμολογικά «τα μαρλιώτικα» ση-

μαίνει τα παιδιά από το Μαρλά. Ο Μαρλάς είναι ένα συμπαθητικό χωριό με πολύ πράσινο που βρίσκεται κάπως ανηφορικά σε σχετικά μικρή απόσταση από τον Πύργο. Στο κεντρικό σχολείο του Πύργου, όταν και η μητέρα μου ήταν μαθήτρια (αναλογιστείτε πριν από πόσα χρόνια), φοιτούσαν οι μαθητές όλων των γύρω χωριών. Και του Μαρλά. Τότε δεν υπήρχαν τα σημερινά συγκοινωνιακά μέσα. Η επαφή γινόταν πεζή ή με υποζύγια. Όταν λοιπόν άρχιζε να σουρουπώνει ή προοιωνίζετο κακοκαιρία, ο δάσκαλος προέτρεπε τα παιδιά του Μαρλά να αποχωρήσουν από το σχολείο κάπως νωρίτερα, πριν σκοτεινιάσει. Εδώ κλείνει η παρένθεση.

Στις καλοκαιρινές λοιπόν διακοπές που σας έλεγα, αφού εγκατασταθήκαμε άνετα στον Πύργο αποφασίσαμε, κάποια φορά, να επισκεφθούμε το χωριό των παιδικών φαντασιώσεων Μαρλά. Περπατήσαμε στους στενούς καταπράσινους δρομίσκους, δοκιμάσαμε το ονομαστό χωνευτικό νερό του και μιλήσαμε με ομάδα νεαρών γερμανών κατασκηνωτών.

Κατά το σούρουπο και ενώ είμαστε έτοιμοι να επιστρέψουμε στο κατάλυμά μας, με σταματά μια μητέρα. Με παρακαλεί να εξετάσω το τρίχρονο αγοράκι της γιατί εδώ και μερικές ώρες είχε αρχίσει να παραπονιέται για πόνους στην «κοιλιά». Παρόλο το ακατάλληλο της στιγμής, περιβεβλημένος, δυστυχώς, με το «μεθυστικό θυμίαμα της κολακείας» -ως ονομαστός συντοπίτης παιδίατρος- δεν αρνήθηκα. Ενώ, ίσως, θα έπρεπε.

Σε ένα μικρό καφενείο στηρίζεται η μητέρα σε κάποιο κάθισμα, ξαπλώνει το παιδί στην αγκαλιά της όπου «της έκανα τη χάρη» με αυτάρεσκο ύφος, «να το εξετάσω». Χωρίς να το γδύσω, απλώς ψηλάφησα με τα «μαγικά» χέρια μου την κοιλιά του. Τη βρήκα μαλακή και διεπίστωσα με περισσή ελαφρότητα κάποια πεπτική διαταραχή. Σύστησα απλή δίαιτα, αναλγητικά και υπομονή. Αφού τους αποχαιρέτησα, επέστρεψα «θριαμβευτής» με τη συντροφιά στον Πύργο.

Την άλλη μέρα, χαράματα, μου φέρνει η μητέρα το παιδί ξανά: όλη νύχτα υπέφερε από αφόρητους πόνους (στην κοιλιά;), παράλληλα δε, (η μητέρα) παρατήρησε ότι ο ένας του όρχις είχε «πρηστεί».

Αυτή τη φορά εδέσσα να το εξετάσω συστηματικά, οπότε διαπίστωσα -η διάγνωση είχε ήδη τεθεί- ότι επρόκειτο για συστροφή του όρχεος. Ταχύτατα το παιδί έπρεπε να μεταφερθεί στο πλησιέστερο Νοσοκομείο, στην Τήνο (στη Χώρα).

Στο σημείο αυτό θα ήθελα με τη βοήθεια του γνωστού παιδοχειρουργού Δημ. Αντωνίου -τον οποίο και ευχαριστώ- να θυμηθούμε ορισμένα επισημονικά δεδομένα.

Η συστροφή του όρχεος είναι το πιο σοβαρό αίτιο επώδυνου ημιοσχέου. Οφείλεται στη συστροφή του σπερματικού τόνου και έχει ως αποτέλεσμα την ισχαιμική νέκρωση του όρχεος.

Στα μεγαλύτερα παιδιά η τυπική εικόνα της συστροφής χαρακτηρίζεται από οξύ άλγος συνοδευόμενο από οίδημα και ερυθρότητα του οσχέου (αντίθετα στα νεογνά η συστροφή παρουσιάζεται ως απλή ανώδυνη διόγκωση του οσχέου). Κατά την κλινική εξέταση ο όρχις είναι επώδυνος, διογκωμένος, βρίσκεται σε υψηλότερη θέση και συνήθως απουσιάζει το αντανakλαστικό του κρεμαστήρος.

Η θεραπεία είναι μόνο χειρουργική. Κάθε επώδυνο ημίοσχεο ακόμα και όταν υπάρχει και η μικρή αμφιβολία πρέπει να αντιμετωπίζεται ως συστροφή όρχεος και να χειρουργείται. Αν η συστροφή αντιμετωπιστεί τις πρώτες 6 ώρες από την εμφάνιση των συμπτωμάτων το ποσοστό διατήρησης βιώσιμου όρχεος ανέρχεται στο 95%. Αντίθετα αν παρέλθουν πάνω από 12 ώρες το ποσοστό βιωσιμότητας δεν υπερβαίνει το 20%.

Η συνέχεια της ιστορίας: Το παιδί χειρουργήθηκε και παρόλο που -όπως πληροφορήθηκα- η εξέλιξη της υγείας του δεν ήταν αρνητική, για μένα ήταν (άλλη) μια ατυχής και θλιβερή εμπειρία.

Δεν γνωρίζω πόσες επαγγελματικές επιτυχίες ή ικανοποιήσεις μου έχει χαρίσει το επάγγελμα της Παιδιατρικής. Ελάχιστες απ' αυτές θυμάμαι. Αντίθετα οι ατυχίες ή οι αποτυχίες μου έχουν μείνει αξέχαστες. Όμως, ας μου επιτραπεί να κλείσω το σημερινό «μεταξύ μας» με μια «εμπειρική» παραίνεση.

Παρόλα τα σφάλματα (ή τα ατοπήματα) δεν υπάρχει μεγαλύτερο σφάλμα από το να φοβάται κανείς (ο γιατρός), διαρκώς, μήπως και το... διαπράξει.